

УДК 821.111'282.3 (414)

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ПОЕЗІЇ ТОМА ЛЕОНАРДА

Тетеріна Л.М., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри англійської філології
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Іванова З.О., студентка магістратури
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті проаналізовано засоби вираження національно-культурної специфіки за допомогою мультилінгвізму у віршах сучасних шотландських поетів. Наводяться результати аналізу використання мультилінгвальних елементів у вірші Тома Леонарда «Новини о шостій».

Ключові слова: мультилінгвізм, Глазговіанський діалект, мова меншин, національна ідентичність.

В статье проанализированы средства выражения национально-культурной специфики с помощью мультилінгвізма в стихах современных шотландских поэтов. Предлагаются результаты анализа использования мультилінгвальных элементов в стихотворении Тома Леонарда «Новости в шесть часов».

Ключевые слова: мультилінгвізм, Глазговіанский диалект, язык меньшинств, национальная идентичность.

Teterina L.M., Ivanova Z.O. PECULIARITIES OF USING MULTILINGUAL ELEMENTS IN TOM LEONARD'S POEMS

The means of expressing national-cultural peculiarities with the help of multilingualism in the poetry of contemporary Scottish poets are under analysis. The article presents the analysis results as for using multilingual elements in Tom Leonard's poem "Six O'Clock News".

Key words: multilingualism, Glasgow pater, language of minority, national identity.

Постановка проблеми. Явище мультилінгвізму в поезії здавна було предметом дискусій серед лінгвістів, літературознавців, поетів, психологів у багатьох аспектах: мультилінгвізм сприймався як спосіб перемогти обмеження однієї мови і створити велику космополітичну та інтернаціональну свідомість, як спосіб ствердити своє право писати вірші на двох і більше мовах (у випадку колоніального контексту), а також наголосити на національній або етнічній ідентичності, як засіб створення двох або більше літературних персон, як стилістична стратегія. Звичайно, завжди були поети-поліглоти, які писали окремі вірші різними мовами, не змішуючи їх. Інша практика – включення елементів (зазвичай слів або словосполучень) інших мов у віршований твір. Мовами, які найчастіше використовувалися у якості таких включень, були французька, німецька, грецька і латина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно під терміном «мультилінгвізм» розуміють як здатність людини користуватися декількома мовами, так і співіснування різних мовних груп на одній території. Як слушно зазначає А.І. Анісімова, мультилінгвізм – це ще й особливий тип мислення, який вбирає в себе культурні цінності декількох

народів, мислення, що є відкритим до діалогу [1, с. 56]. Мультилінгвізм вже давно став однією з ключових характеристик експерименту в літературі. Авангард або експериментальна поезія трактує мультилінгвізм як частину модерністської мрії про розрив із минулим із метою уявити можливе майбутнє. Модерністські поети загорілися «неймовірними фантазіями» – зібрати минуле, сьогодення і майбутнє в одному місці і часі [2, с. 80]. Звісно, можна розуміти мультилінгвальні експерименти в контексті літературного виконання транскультурної ідентичності і розглядати їх як спробу створити «транскультурну естетику» [3, с. 64].

Подібна думка висловлюється Н. Фатєєвою, яка вважає, що мультилінгвальні експерименти «пов'язані з пошуком універсальної поетичної мови». Досліджуючи цю особливість сучасної російської поезії, вона зауважує: «якщо початок ХХ ст. пов'язаний із футуристичною метою створення «заумної мови» на основі слов'янських коренів, то межа ХХ – ХХІ ст. характеризується появою «багатомовної» структури, в якій звукові послідовності належать одночасно до двох або більше мов, і поет ніби робить переклад із однієї мови на іншу. Таким чином, пошук

подібних звукових послідовностей на різних мовах призводить до загального розширення поетично-лінгвістичного поля» [2, с. 87].

Отже, мультилінгвальні експерименти в поезії спрямовані на дослідження потенційних можливостей (фонетичних, морфологічних, словотвірних, синтаксичних) різних мов, на їх взаємодію та на аналіз майбутньої перспективи їх розвитку в цілому [6, с. 57].

Порівняно новий різновид мультилінгвізму – експериментальна поезія з елементами лінгвістичної гібридизації, яка досліджує ефекти взаємодії різних мов. У цьому й полягає **актуальність** нашого дослідження. Літературна критика не цікавилася цими віршами; тим паче, відсутній аналіз лексико-стилістичних засобів використання явища мультилінгвізму. Тому **метою статті** вбачаємо дослідження мультилінгвальних аспектів у сучасній шотландській поезії на прикладі сучасного шотландського поета Тома Леонарда.

Завдання дослідження: 1) дослідити мультилінгвізм як характерну рису сучасної поезії; 2) проаналізувати вірш сучасного шотландського поета Тома Леонарда «Новини о шостій» в аспекті використання елементів мультилінгвізму; 3) простежити трансформацію звуків у глазговіанському діалекті порівняно зі стандартною англійською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для шотландських поетів, які використовують як англійську, так і шотландську (Роберт Кроуфорд, Річард Прайс, Девід Кінок), «розмова» двох мов є спільною темою; для них мова є полем гри. Це стосується і деяких молодших поетів, наприклад, Джекі Кей, яка у своїх поезіях змішує різні мови. Вона використовує давньошотландську у вірші «Fiere», діалект Шетландських островів – у вірші «The Knitter», діалект Глазго – у «English Cousin Comes to Scotland». Крім того, вона вживає сучасну мову Глазго і сучасну шотландську мову. «Я завжди намагаюся грати з мовою. Однією з найдивовижніших речей для поета є пластичність мови та її зміна залежно від зміни місця, прибуття нових людей» [5].

На думку Родерика Вотсона, складне переплетіння і взаємодія шотландської й англійської мов є джерелом дивовижної енергії і лінгвістичної пластичності «всупереч думці МакДіарміда, який приписував ці якості виключно шотландській мові. У сучасній шотландській мові є ще один рівень взаєморієнтації, який виявляється у багатстві діалектів, стилістичних реєстрів, гібридних

словосполучень і рим, які базуються іноді на шотландській, а іноді на англійській формі одного й того ж слова» [7, с. 165].

Так, Том Леонард змішує англійську лексику з міським розмовним діалектом західної Шотландії і все це подає у фонетичній транскрипції:

malung siz fuckt
bronch in is again
this moakin

Народившись у Глазго, Том Леонард несе в своїй творчості суто шотландські риси, чим дуже пишається, адже це частина його ідентичності. Будучи найбільш відомим та визнаним за свою збірку поем «Six Glasgow Poems», Леонард широко використовує міський розмовний діалект, аби поринути у ту атмосферу дійства, яка була притаманна людям робітничого класу. Він намагається висловити стурбованість тим, як соціум ставиться до людей цього класу. Пізніше у своєму інтерв'ю Леонард скаже, що він не відчуває себе представником цілої групи людей, лише гадає, що його наміри можуть бути неправильно розтлумачені, і це вже поза межою жартів [4, с. 70].

Гнів автора добре ілюструє його занепокоєність ставленням до робітничого класу. Така жорстка позиція Леонарда підштовхнула його до вираження своїх думок в «Six Glasgow Poems» та «Intimate Voices», де головним інструментом його гніву є використання міського розмовного діалекту лише з однією метою: бути почутим у суспільстві.

Звичайно, Том Леонард писав і вишуканою англійською мовою, або *Standard English*. Такі його вірші не аналізувалися, бо вони не несуть того емоційного забарвлення та настрою, яким наділені вірші, написані міським глазговіанським діалектом. Збірка «Six Glasgow Poems» побудована як послідовність подій, що змальовують енергію, життєву силу та стихійну природу цього діалекту. Головною причиною написання збірки поем «Six Glasgow Poems» на міському розмовному діалекті було відображення аутентичності шотландського народу, адже людині не обов'язково бути частиною літературної еліти або говорити вишуканою англійською («*Queen's English*»), аби писати чи насолоджуватися поезією.

Будучи представником робітничого класу та лівим за своїми політичними поглядами, він трансформує свої переживання щодо політичної ситуації в країні, а також пригнічення людей робітничого класу у своїй поезії.

Яскравим прикладом цього є вірш «Новини о шостій» («Six O'clock News») [9], де поет передає свій гнів за несправедливе ставлення до робітничого класу та шотландського народу в цілому через їхню мову та манеру спілкування, бо вони розцінюються як люди нижчого гатунку (*second-rate*) [8].

Сам вірш написаний Глазговіанським діалектом (діалектом міста Глазго). Зміст вірша полягає в тому, що диктор уявляє ситуацію, у якій він, використовуючи цей діалект, доповідає останні новини на каналі BBC, що виглядає іронічно, адже ніхто не повірить цим новинам, які промовляються Глазговіанським діалектом. Він стверджує, що є тільки один правильний варіант мови:

right way to spell
ana right way
To tok it. This
is ma trooth
yi canny talk
right

Леонард саркастичний у своєму розумінні: диктор промовляє такі слова *this is ma trooth* (*this is my truth*), натякаючи на те, що люди, які розмовляють на Глазговіанському діалекті, брешуть. Люди, які не здатні використовувати британський варіант мови, не знають всієї правди, і їм не можна довіряти взагалі, бо існує лише одна правда. Але автор вважає інакше, адже правда та істина одна, і неважливо, яким діалектом вона промовляється.

Таким чином, на перший погляд, вірш критикує людей, які говорять із регіональним акцентом та своїм діалектом. Однак вірш, який висміює Глазговіанський діалект, написаний саме цьому діалекті, тому його можна вважати іронічним – меседж вірша прямо протилежний словам диктора, тобто істина спотворюється, що досить часто буває з будь-якими новинами.

Чому у вірші згадуються такі рядки, і чому автор вибрав саме BBC новини?

thi reason
a talk wia
BBC accent
in coz yi
widny wahnt
mi ti talk
about thi
trooth

Можливо тому, що BBC інформують про новини без акценту і нейтральним тоном оповіді. Але тут новини промовляються незвичним для британців діалектом. Почуття, яке яскраво відображене у вірші, – це гордість

автора за свій діалект, який є унікальним, адже має власне підґрунтя та історію. Словами *jist wanna yoo scruff tokn* він підтверджує цю думку, бо слово *just* несе зневажливий тон та демонструє, як Леонард заперечує все, пов'язане з аристократами та «вершками суспільства», які вважають Глазговіанський діалект доречним лише для передання комічного ефекту, сам же Леонард стверджує, що ця говірка цілком придатна і для новин.

За своєю структурою вірш є одним нерозривним реченням без пунктуації та великих літер, що показує гнів та розлюченість автора. У кожному рядку не більше двох чи трьох слів, а це нашоухує на думку, що автор обмежений у своїх діях, у нього дуже мало простору, аби висловити свої думки. Тим самим Леонард порівнює рядки вірша з утиском його рідного діалекту британцями.

Рядки короткі, та є два повтори найважливіших рядків, які посилюють емоційну навантаженість та сенс вірша:

lik wanna yoo
scruff. Yi
widny thingk
it wuz troo.

Постійно використовуючи слова *troo* та *scruff*, автор намагається наголосити на важливості діалекту. Найголовніше слово у вірші – *scruff*, яке перекладається як «брудний, гидкий»; Леонард гнівно промовляє це слово і ніби викрикує, що Глазговіанський діалект має повне право співіснувати з британським варіантом мови.

Говорячи про особливості Глазговіанського діалекту, слід відзначити досить важливу рису – фонетичний рівень мови. Займенник *you* пишеться як *yi*, *I* як *a*, *your* як *yir*; *my* замість *tu*. Досить часто поет використовує *oo* замість *u* (звуки [u:], [ju:]) у таких словах, як *troo* (*true*), *trooth* (*truth*), *nyooz* (*news*) [10]. Цікавим є вживання *Yi widny wahnt* замість *You wouldn't want*, *If a toktaboot*, замість *if I talked about*. А в реченні *Yooz doant no thi trooth yirsellz cawz yi canny talk* (*You don't know the truth yourself cause you can't talk*) фонетичні зміни наявні в кожному слові: *doant* замість *don't*, *canny* замість *can't*, *yirsellz* замість *yourselves*, *no* замість *know*. Використовуючи такий широкий спектр фонетичних змін, Леонард бере за мету показати все багатство свого діалекту.

Диктор висловлює ставлення автора до заборон і табу щодо мови меншин, коли промовляє такі слова: *this is thi six a clock news thi man said*. Упереджене ставлення до людей,

які не розмовляють «правильною чистою мовою» (*talk proper*) – ось чим Леонард обурений і хоче передати це у вірші.

Автор використовує сленг та грубі слова – *scruff*, *widny*, *thirza*, *cawz* аби надати віршу ефекту за grubілости та звичайної, повсякденної мови (*roug hand common language*). Слово *scruff* [10] має особливо негативний тон, адже люди здатні вважати іншу людину неосвіченою лише тому, що вона розмовляє діалектом.

Основна емоція у вірші – це гнів поета: гнів на аристократів, які жадливо та зневажливо поводяться з робітничим класом та гнів на людей робітничого класу, адже вони дозволяють так із собою поводитися. Весь вірш адресований читачам, аби вони замислилися про своє упереджене ставлення до меншин, доказом цього є останній рядок *Belt up*, який викрикує оповідач, що означає *Shut up* (образлива форма слова «помовчати», «закрити рота») і звучить досить негативно та з гнівом, бо слово *belt* несе ідею покарання (*being hit / punished*) [10]. Таким чином, вірш закінчується на агресивній ноті.

У читача може виникнути суперечливе відчуття, адже, з одного боку, Леонард правий, що не слід утискати мову меншин та різні діалекти, але, з іншого боку, новини мають бути прочитані стандартним варіантом мови, аби всі зрозуміли їх. Питання, якого торкається автор, – у природі самих людей та в їх ставленні один до одного. Вірш написаний у 1975 р., однак проблеми, порушені Леонардом, є актуальними досі. Поет говорить про неприпустимість утискання мов меншин та різних діалектів.

Висновки з проведеного дослідження. Аналізуючи вірш «Новини о шостій» сучасного шотландського поета Тома Леонарда, ми зробили висновок, що явище мультлінгвізму використовується поетом із метою показати роль та значення різних мов і діалектів у формуванні світогляду та стилю життя представників робітничого класу та різних етнічних спільнот.

Поняття явища мультлінгвізму в поезії є актуальним у сучасному гуманітарному світі та узгоджується із загальною тенденцією ставити культуру в центр наукових здобутків,

пов'язаних із вивченням людини та її світогляду. Дотримуючись принципів глобалізації та створюючи інтернаціональну свідомість як спосіб ствердити своє право писати вірші кількома мовами, митці слова сучасності наголошують і на національній або етнічній ідентичності як засобі створення двох або більше літературних персон або як лінгвістичної концепції. Тому перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в розширенні матеріалу дослідження та у вивченні поезії жінок, які роблять внесок у шотландську та британську поезію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анісімова А. Концепція мультлінгвізмів навчання іноземним мовам. Англїстика та американїстика : зб. наук. праць. Д.: Ліра, 2014. Вип. 11. С. 54–58.
2. Фатеева Н. Директории «По», «От» И ... «До» или Poetical Language in Progress. Поэтика исканий, или Поиск поэтики. Материалы международной конференции-фестиваля «Поэтический язык рубежа XX – XXI вв. и современные литературные стратегии» (Институт русского языка им. В.В. Виноградова РАН. Москва, 16–19 мая 2003 г.). М.: 2004. С. 79–90.
3. Фашенко-Такович В. Прорыв в языки: где искать и находить поэзию? Поэтика исканий, или Поиск поэтики. Материалы международной конференции-фестиваля «Поэтический язык рубежа XX – XXI вв. и современные литературные стратегии» (Институт русского языка им. В.В. Виноградова РАН. Москва, 16–19 мая 2003 г.). М.: 2004. С. 62–79.
4. Boddy Kasia, Barry W. Tom Leonard Interviewed in Glasgow. *Edinburgh Review*, 77, 1985. P. 59–71.
5. Kay J.. Jackie Kay talks writing and more with Lynn Davidson 19.06.2013. URL: www.bookcouncil.org.nz/Blog/General/Jackie%20Kay%20tall.
6. Teterina L. Multilingualism in contemporary British Poetry. *International Journal of Multilingual Education*. 2014. № 3. P. 56–63
7. Watson R. Living with the Double Tongue: Contemporary Poetry in Scots. *The Edinburgh History of Scottish Literature*. 2006. Vol. 3: Modern Transformations: New Identities. Edinburgh University Press. P. 163–175.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

8. Leonard T. *Six Glasgow Poems*. Glasgow: The Other People, 1969. 64 p.
9. Leonard T. URL: <https://s2mskirkwood.wordpress.com/2012/11/02/six-oclock-news-by-tomleonard/>.
10. *New dictionary of American slang* / edit. R.L. Chapman. N.Y.: Harper & Row. 1986. 658 p.